

Tilburg University

Over Wilders en het overschrijden van strafrechtelijke grenzen

van Noorloos, L.A.

Published in:
Mediaforum

Publication date:
2014

Document Version
Peer reviewed version

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
van Noorloos, L. A. (2014). Over Wilders en het overschrijden van strafrechtelijke grenzen. *Mediaforum*, 26(4), 85.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Over Wilders en het overschrijden van strafrechtelijke grenzen

Ruim vijfduizend aangiften en nog eens vijftienduizend meldingen via de website van de politie. Dat is het voorlopige resultaat (per 3 april 2014) van Wilders' 'minder Marokkanen'-uitspraak op de uitslagenavond van de gemeenteraadsverkiezingen op 19 maart 2014 ('Willen jullie in deze stad en in Nederland meer of minder Marokkanen? Dan gaan we dat regelen.'). Misschien wel een belangrijker effect van zijn uitspraak is de brede verontwaardiging en afkeuring die hij daarvoor bij vriend en vijand heeft opgeroepen, niet alleen in het buitenland (daar waren al veel langer verontruste geluiden te horen over Wilders' uitspraken), maar nu dan ook in eigen land. Een aantal partijgenoten keerde de PVV de rug toe; verschillende bewindslieden keerden terug van hun gebruikelijke doodswijgtactiek en uitten in niet mis te verstane bewoordingen hoe Wilders' uitspraken hun eetlust hadden bedorven. Iedereen leek het erover eens dat de politicus met deze ophitsende speech 'een grens' over was gegaan.

Is dat ook een strafrechtelijke grens? Diverse politici suggereerden van wel: volgens PvdA-leider Samsom en SP-leider Roemer maakte Wilders zich met zijn 'minder Marokkanen'-gescandeer schuldig aan haatzaaien. Allereerst is de vraag in welk opzicht Wilders' recente uitlatingen precies verschillen van datgene waarvoor hij eerder is vrijgesproken door de Rechtbank Amsterdam;¹ de vervolgvraag is of hij nu wél een strafrechtelijke grens over is gegaan.

Voor welke uitlatingen werd Wilders in 2011 ook weer vervolgd? Enerzijds ging het om uitlatingen over de islam en de Koran, zoals de vergelijking van de Koran met *Mein Kampf*. Hier kon de Rechtbank Amsterdam gemakkelijk tot een vrijspraak van groepsbelediging (art. 137c Sr) komen, omdat de Hoge Raad in 2009 nog had uitgemaakt dat het beledigen van een geloof niet het beledigen van een groep mensen wegens hun geloof (zoals vereist in art. 137c) inhoudt.² Maar in tegenstelling tot wat vaak wordt gesuggereerd, gingen sommige van Wilders' uitspraken destijds ook al over *mensen* en niet alleen over hun geloof – dat vond ook de Rechtbank Amsterdam. Zo had Wilders bijvoorbeeld gezegd 'De demografische samenstelling van de bevolking is het grootste probleem van Nederland. Ik heb het over wat er naar Nederland komt en wat zich hier voortplant. Als je naar de cijfers kijkt en de ontwikkeling daarin... Moslims zullen van de grote steden naar het platteland trekken.' Ook zijn film 'Fitna' gaat niet alleen over de islam, maar laat bijvoorbeeld cijfers zien over toenemende aantallen moslims. Dat Wilders op deze punten werd vrijgesproken van groepsbelediging en aanzetten tot haat, had onder meer te maken met de context van het publieke debat: volgens de rechtbank was de boodschap van 'Fitna' om te waarschuwen tegen de islam. Bovendien vond de rechtbank dat voor aanzetten tot haat (art. 137d) een opruiend element in het taalgebruik nodig was – zeker als het debat al stevig wordt gevoerd, is er pas sprake van aanzetten tot haat als er voldoende 'krachtver-

sterkende elementen' in het taalgebruik zitten. Een mogelijk relevant verschil tussen Wilders' 'minder Marokkanen'-uitspraak en zijn eerdere uitspraken kan dan ook liggen in de ophitsende toon van zijn toespraak tijdens de betreffende verkiezingsavond: wellicht kan dan eerder worden gesproken van een 'krachtversterkend element'.

Op 19 maart 2014 liet Wilders zich uit over Marokkanen, en dat is een 'ras' in de brede zin waarin die term in het Rassen-discriminatieverdrag (en dus ook in art. 137c-d Sr die daarop zijn gebaseerd) wordt gebruikt. Dat zou relevant kunnen zijn: hoewel haatzaaien wegens ras volgens de wet gelijk staat aan haatzaaien wegens geloof, nopen internationale verplichtingen – zoals het Rassen-discriminatieverdrag dat geen 'geloofs-equivalent' heeft – nog sterker tot het aanpakken van haatzaaien wegens ras. Zit het verschil er dan inderdaad in dat Wilders het eerder had gemunt op een groep mensen wegens hun *godsdiens* – namelijk moslims – en nu voor het eerst ook op een groep mensen wegens hun *ras*? Ook dat is niet helemaal het geval. Wilders werd in 2011 bijvoorbeeld ook vervolgd voor uitspraken als 'De grenzen gaan nog diezelfde dag dicht voor alle niet-westerse allochtonen' en 'Eén op de vijf Marokkaanse jongeren staat als verdachte bij de politie geregistreerd,' maar omdat uit de context van diezelfde interviews bleek dat hij met de uitlatingen eigenlijk doelde op een groep gelovigen en op het geloof als vermeende oorzaak voor de genoemde problemen, was er volgens de rechtbank toch geen sprake van aanzetten tot haat wegens ras.

Ook hier hangt alles dus af van context, en omdat die context zo divers kan worden ingevuld (wordt alleen gekeken naar de context van het betreffende interview of worden al Wilders' uitlatingen over een bepaalde periode in samenhang gezien?), kan zo'n zaak alle kanten op gaan. Wel is duidelijk dat Wilders het verweer dat hij het slechts voorzien heeft op een deel van de Marokkanen, namelijk *criminele* Marokkanen, heel goed zal moeten onderbouwen: als uit de omstandigheden (alweer de context...) blijkt dat Marokkanen toch als collectief worden aangesproken, gaat zo'n verweer niet op.³

Juist omdat de interpretatie van art. 137c-d Sr de afgelopen jaren, in het licht van het verharde maatschappelijke debat, aan veel veranderingen onderhevig is geweest – de uitspraak van de rechtbank in de Wilders-zaak was in de jaren 80-90 ondenkbaar geweest; denk maar aan de veroordeling van Janmaat – is het haast onmogelijk geworden om te bepalen of Wilders nu wél een strafrechtelijke grens heeft overschreden. Die is inmiddels zodanig vervaagd, dat er eerder sprake is van een groot grijs gebied dan van een harde grens. Wilders' uitlating dwingt in ieder geval het Openbaar Ministerie – en mogelijk ook de rechter – om met vallen en opstaan een weg te vinden in dat grijze gebied.

* Mr. dr. L.A. van Noorloos is universitair docent straf(proces)recht aan Tilburg University.

1 Rb. Amsterdam 23 juni 2011, NJ 2012, 370 m.nt. P.A.M. Mevis; *Mediaforum* 2011-9, nr. 24 m.nt. L.A. van Noorloos.

2 HR 10 maart 2009, NJ 2010, 19 m.nt. P.A.M. Mevis; *Mediaforum* 2009-3, nr. 7 m.nt. A.J. Nieuwenhuis.

3 Zie HR 26 juni 2012, NJ 2012, 415